

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนานวัตกรรมสังคม

วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

เลขที่ 52/437 หมู่บ้านเมืองเอก ถนนพหลโยธิน ตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี 12000

การนับรวมคนจนที่ตกหล่น ตกขบวน อยู่ข้างหลัง

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลห้วยเตย อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดมหาสารคาม

ความเป็นมา

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลห้วยเตย อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดมหาสารคาม จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2549 ปัจจุบันมีสมาชิก 1,325 คน (ประชากรในตำบล 4,658 คน) มีเงินกองทุนสะสมจนถึงปัจจุบัน 2,042,162 บาท เป็นกองทุนที่จัดบริการสวัสดิการ 9 ประเภท ได้แก่ (1) สวัสดิการเกี่ยวกับเด็กแรกเกิด/คลอดบุตร (2) สวัสดิการเกี่ยวกับการเจ็บป่วย/รักษาพยาบาล (3) สวัสดิการผู้สูงอายุ (4) สวัสดิการกรณีเสียชีวิต (5) สวัสดิการเพื่อการศึกษา (6) สวัสดิการคนด้อยโอกาส/คนพิการ (7) สวัสดิการเพื่อพัฒนาอาชีพ (8) สวัสดิการประเพณีวัฒนธรรม และ (9) สวัสดิการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

จากการทำงานของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องที่ และผู้นำท้องถิ่น มักจะพบปัญหาของการจัดข้อมูลทะเบียนประชาชนเกี่ยวกับการช่วยเหลือคนจน หรือบุคคลเป้าหมายที่ภาครัฐจะมุ่งแก้ไขช่วยเหลือ เพราะมักจะมีประชาชนจำนวนหนึ่ง ที่แม้จะมีชื่ออยู่ทะเบียนราษฎร์อยู่ในพื้นที่ของตำบล แต่ตัวจริงจะย้ายไปทำงานในเมืองต่างจังหวัด บางรายจากไปมากกว่า 10 ปี จึงทำให้ข้อมูลจากการสำรวจมักจะมองข้ามข้อเท็จจริงเหล่านี้ไป และมีบ่อยครั้งเมื่อผู้นำส่งทะเบียนการสำรวจไปยังส่วนราชการเจ้าของโครงการต่าง ๆ แล้ว บุคคลเหล่านี้จะกลับบ้าน และมาขอรับการช่วยเหลือ โดยส่วนใหญ่จะไม่สามารถเพิ่มข้อมูลการสำรวจเข้าไปได้อีก ทำให้ผู้คนเหล่านี้เข้าไม่ถึงซึ่งโอกาสของการร่วมงานตามโครงการต่าง ๆ ตามนโยบายและแผนงานของภาครัฐ กองทุนสวัสดิการชุมชนห้วยเตย จึงสำรวจและจัดทำโครงการเพื่อคนเหล่านี้โดยตรง ทั้งเพื่อให้คงสภาพสิทธิ โอกาส และการดำรงอยู่เชิงประจักษ์ ด้วยการประสานความร่วมมือให้มีการจ้างงาน

กิจกรรม

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลห้วยเตย ประสานความร่วมมือไปยังผู้นำท้องที่ (ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน) ขอสำรวจขึ้นทะเบียนเพื่อจัดทำโครงการคนจน หรือผู้ที่อยู่เกณฑ์สำรวจว่าด้วยคนว่างงาน คนตกงาน ที่ตกหล่นจากการสำรวจ และย้ายถิ่นไปทำมาหาเลี้ยงชีพในต่างถิ่น แต่ยังมีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎร์ และมีความประสงค์จะเข้าร่วมโครงการทำงานในชุมชนและเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน ผลของการสำรวจพบว่า มีผู้ประสงค์จะเข้าร่วมงานตามโครงการนี้ 12 ครัวเรือน

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลห้วยเตย ประสานความร่วมมือในการจัดหางานกับวิสาหกิจชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และอื่น ๆ ที่มีตำแหน่งงานที่เหมาะสมและสามารถจ้างแรงงาน (คนใดคนหนึ่ง ในครัวเรือน 12 ครัวเรือน) โดยในเบื้องต้นได้รับความร่วมมือจาก (1) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตข้าวพันธุ์ดีครบวงจรตำบลห้วยเตย (2) โรงงานผลิตน้ำดื่มห้วยเตย (3) โครงการร้านค้าประชารัฐ (4) วิสาหกิจชุมชน

กลุ่มผู้ผลิตมันสำปะหลัง บ้านวังทอง (5) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรตำบลห้วยเตย เพื่อจ้างงานคนในครัวเรือน เหล่านี้ให้ทำงานในพื้นที่ สร้างรายได้พอที่จะอาศัยบ้านและที่ทำกินต่อไปได้ ในขณะที่เดียวกันก็ประสานกับหน่วยงาน ผู้ว่าจ้างหักเงินจากค่าจ้างเดือนละ 30 บาท สมทบเข้ากองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อให้มีสิทธิรับการช่วยเหลือ จากสวัสดิการและงานอื่น ๆ เช่นเดียวกับสมาชิกอื่นของชุมชน

ผลสำเร็จ

จากการดำเนินงานตามโครงการนี้ ที่เริ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 มีการจ้างงานไปแล้วจำนวน 12 ครัวเรือน ในองค์กรต่าง ๆ ดังนี้

- (1) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตข้าวพันธุ์ดีครบวงจรตำบลห้วยเตย จำนวน 4 คน
- (2) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตมันสำปะหลัง บ้านวังทอง จำนวน 5 คน
- (3) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรตำบลห้วยเตย จำนวน 1 คน
- (4) โรงงานน้ำดื่ม จำนวน 1 คน
- (5) โครงการร้านค้าประชารัฐ จำนวน 1 คน

โดยมีค่าจ้างเฉลี่ยคนละ 7,500 บาท/เดือน และทุกรายเป็นสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนห้วยเตย

ความใหม่-ความสามารถ

ความสำเร็จของการช่วยเหลือผู้ตกหล่นจากการสำรวจข้างต้น เป็นผลของ “ความเกื้อกูล” (Solidarity) ที่ดำรงอยู่ในความเป็นชุมชน ผู้นำชุมชน และกรรมการของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลห้วยเตย และนำเอาทุน และความสามารถต่าง ๆ ขององค์กรชุมชน วิสาหกิจชุมชน ร้านค้าชุมชน และโครงการที่ได้รับการสนับสนุน จากภาครัฐมาใช้เป็นทุนร่วมในการแก้ปัญหาของประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะเจาะจงไปยังปัญหาข้อมูลตกหล่น ในทางปฏิบัติที่สามารถจัดการแก้ไขได้ด้วยความยั่งยืน ด้วยการโยกไปถึงการจ้างงานให้คนสามารถทำงานใน ชุมชนได้ ไม่ระหกระเหิน เคลื่อนย้ายไปกับการจ้างงานจร ในขณะที่ข้อมูลทะเบียนราษฎร์ไม่เปลี่ยนแปลงตาม

การจัดการที่เกิดขึ้นเป็นผลสำเร็จได้ทั้งการจ้างงาน และการจัดสวัสดิการ เป็นผลงานร่วมขององค์กร ในชุมชน ผู้นำชุมชน และการรวมสรรพกำลังที่มีของชุมชนเข้าด้วยกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน ถือได้ว่าเป็นความใหม่-ความสามารถที่เป็นนวัตกรรมสังคมในระดับชุมชนโดยพลังของชุมชน ตามแนวคิดและทฤษฎี ทางวิชาการที่เรียกว่า เป็น”นวัตกรรมภาคพลเมือง” (Civic Innovation)

ผลต่อการเปลี่ยนแปลง

ความสัมฤทธิ์ผลของการเจาะจงต่อการจัดการปัญหาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน โดยเฉพาะการเจาะจงที่จะแก้ไขปัญหาที่มีรายละเอียดเฉพาะ เช่น ความยากจนของผู้มีรายได้น้อยกว่าเส้นแบ่ง ความยากจน หรือคนไม่มีงานทำ กรณีดังกล่าวมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างสรรค์กระบวนการทำงานขึ้นใหม่ ไม่ใช่แนวปฏิบัติแบบทั่วไป และตัวอย่างจากการแก้ปัญหาผู้ตกหล่นจากการสำรวจของกองทุนสวัสดิการตำบล

ห้วยเตยข้างต้น เป็นสิ่งบ่งชี้ได้ว่าจะมีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพากลไกการทำงานในระดับชุมชนเข้ามาร่วมเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำงาน หรือกล่าวในทางกลับกันได้ว่า ไม่สามารถจะพึ่งกลไกการทำงานตามลำพังของระบบราชการไม่ว่าจะเป็นส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น

.....

สำนักประสานเครือข่ายสวัสดิการชุมชน
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
ตุลาคม 2563